

Διάλεξη του Νίκου Λυγερού με θέμα: "Η γνώση του Θεού".
Ενορία Αγίου Αθανασίου "Το Κελί".
Άνω Κορακιάνα, Κέρκυρα.
Κυριακή 3 Μαΐου 2015

Αυτή η διαδικασία, θα βλέπουμε όλους τους Άγιους, θα είναι πολύ δύσκολο για εμάς να θυμόμαστε πότε ήταν η πράσινη λαδομπογιά. Πώς ήταν. Είναι όταν κάνουμε ένα νέο κτίριο, δυσκολευόμαστε να θυμηθούμε πώς ήταν πριν. Άρα, στην πραγματικότητα έχουμε αυτούς που έχουν το θέμα της συνήθειας η οποία σκοτώνει τη σκέψη, άρα δεν θυμούνται καν αν υπήρχε κάτι άλλο πριν και υπάρχουν οι ελάχιστοι που το άλλαξαν. Όταν μας μιλήσατε γι' αυτόν τον τοίχο που δείχνει ως οδηγός πώς συνέχισε το άλλο κομμάτι, μπορεί κάλλιστα κάποιος που μπαίνει στην Εκκλησία να μην καταλάβει ότι υπάρχει μια διαφορά. Το άλλο που μου άρεσε στην παρουσίαση - σιγά-σιγά θα το ενσωματώσω με τη διάλεξη - είναι ότι μας είπατε πώς βλέπουμε αυτά που κοιτάζουμε και δεν βλέπουμε. Ο κλασικός άνθρωπος που πιστεύει δεν κάνει αυτή τη διαδρομή όταν μπαίνει στην Εκκλησία. Συνήθως μπαίνει από την πόρτα, πηγαίνει στα κεριά, προσκυνά την εικόνα, μετά θα πάει σε αυτές εδώ και όταν έχει αρχίσει η εκκλησία - γιατί όπως ξέρετε εμείς είμαστε του Ελληνισμού, άρα ερχόμαστε λίγο πιο μετά - έχει αρχίσει ήδη, δεν μπορούμε να τα κάνουμε όλα αυτά, άρα μπαίνουμε στη θέση μας μετά το κεριό. Όλη αυτή η διαδρομή δεν είναι τυχαίο που στην πραγματικότητα έχει αυτή την ιστορία αυτός ο τοίχος (*δείχνει τον τοίχο στο μπροστινό μέρος*) και μετά αυτήν εδώ (*δείχνει τον τοίχο στο πίσω μέρος*). Επειδή έχουμε κάποιον που είναι ειδικός και τα συντηρεί, στην πραγματικότητα το βλέμμα σας είναι εντελώς διαφορετικό από το δικό μας, γιατί εμείς το βλέπουμε απλώς σαν μια απεικόνιση, ενώ εσείς ξέρετε ότι γράψαμε μια ιστορία κι αυτό που ξεχνάμε εμείς οι ίδιοι είναι ότι δεν ζωγραφίζουμε αγιογραφίες, γράφουμε. Και ξεχνάμε γιατί λέμε γράφουμε και στη συνέχεια όπως βλέπετε ό,τι είπατε τα χρησιμοποιώ, αλλά όχι εναντίον σας όπως οι δικηγόροι. (*γελώντας*)

Εδώ είπατε ότι αυτή η εικόνα είναι του τάδε, ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι στην αγιογραφία δεν υπογράφουμε αρχικά, γιατί θεωρούμε ότι είναι έργο πίστης και δεν έχει σημασία ποιος το κάνει. Έχει σημασία που μιλούσαμε προηγουμένως και με έναν άλλο κύριο για το θέμα του μυθιστορήματος, άμα το σκεφτείτε καλά, η βυζαντινή τέχνη είναι αυτή που κάνει αντικειμενικό τον δημιουργό της. Δεν ασχολείται με την υποκειμενικότητα του. Θα είναι πολύ μεταγενέστερα που θα μπορούμε στο πλαίσιο της Αναγέννησης που θα έχουμε και την υπογραφή, θα έχουμε και το ύφος και συνήθως, όπως ξέρετε και για τους πιο ειδικούς, μιλάμε πιο πολύ για σχολή. Δηλαδή μιλάμε για τη σχολή Αγίου Όρους, μιλάμε για τη σχολή την Αλεξανδρινή, μιλάμε για σχολές. Δεν ξέρουμε ακριβώς ποιός ήταν, αλλά ξέρουμε ότι αυτοί είχαν αυτή την παράδοση. Άρα σας το λέω ξανά όσον αφορά στην απογοήτευση. Σε ένα δωμάτιο σκοτεινό ένα κεριό φτάνει για να αλλάξει. Τώρα άμα το κεριό περιμένει άλλο κεριό για να ανοίξει και να ανάψει έχουμε θέμα. Η ιδέα ποια είναι; Είναι ότι άμα ανάψουν όλα μαζί, τότε θα σβήσουν όλα μαζί. Άρα αυτό που έχουν σκεφτεί οι πιο σπάνιοι είναι ότι καλύτερα να είμαστε λιγότεροι και να φωτίζουμε και μετά να έρχεται ο επόμενος ως σκυταλοδρομία. Και για να το πάρουμε σαν παράδειγμα, στην Ανάσταση. Πολύ συχνά στην Ανάσταση θεωρούμε ότι το πιο σημαντικό κομμάτι είναι να πάρουμε φως, ενώ αυτό που λέει ο Χριστός δεν είναι μόνο να το πάρουμε, είναι να το δώσουμε. Άρα φανταστείτε τώρα να αρχίζει... Κάνετε Ανάσταση κι εδώ; (*ρωτάει προς το κοινό*)

-«Κάνουμε στον Άγιο Γεώργιο, μια άλλη Εκκλησία».

-Α, εντάξει, τέλος πάντων, άρα στον Άγιο, φανταστείτε τώρα να έρχεται το φως, να το ανάβουν οι πρώτοι και να φεύγουν στα σπίτια τους. Άρα το θέμα για μας επειδή δεν το παράγουμε το φως είναι να το μεταδώσουμε. Να το διαδώσουμε. Άμα κόψουμε αυτόν τον ρόλο σ' εμάς, τότε έχουμε ένα πρόβλημα. Νομίζω ότι εσείς οι 25, 28 είναι ένας τρόπος να υπάρχει αυτό το κερί μέχρι να έρθουν άλλοι 25 και 28 να σας αντικαταστήσουν, αλλά μην νομίζετε ότι ξαφνικά θα γίνετε 2.800.

Το άλλο που θέλω να σας πω για να μη στενοχωριέστε πια, είναι ότι συνήθως όταν όλοι συμφωνούν, έχουμε πρόβλημα. Άρα ο Ionesco έλεγε «φοβάμαι πάντα όταν ανήκω στην πλειοψηφία». Γιατί σπάνια η μειοψηφία θα κάνει τεράστια λάθη, ενώ η πλειοψηφία μπορεί να το κάνει πολύ απλά, γιατί επειδή συμφωνούν όλοι δεν θα υπάρχει καμία ουσιαστική αντίσταση. Άρα άμα κοιτάξετε εκεί κι εχθές ήμασταν σε μια άλλη εκδήλωση, τα θέματα της γενοκτονίας δεν παράγονται ποτέ από μόνο μερικά άτομα. Είναι ότι πάνω κάτω όλοι συμφωνούν ότι ένας άλλος λαός πρέπει να εξαφανιστεί. Τότε αρχίζουν τα επικίνδυνα. Άρα για να το πω λίγο τώρα πιο ανθρώπινα και κοινωνικά, στην Ανθρωπότητα είναι πάντοτε λίγοι οι άνθρωποι που παράγουν αυτό το έργο και στην κοινωνία είναι πολλά τα άτομα που παράγουν σκλαβιά. Άρα επειδή αναφερθήκαμε και στους ανθρώπους και διανοούμενους, εγώ θα ήθελα να σκεφτείτε μια που μιλήσατε για τις θεωρίες, γιατί η κατοχή κράτησε 400 χρόνια; Όλοι λέμε μετά ότι αντισταθήκαμε. Μα άμα είχαμε αντισταθεί όπως αντισταθήκαμε στο τέλος, δεν θα κρατούσε ποτέ 400 χρόνια. Στην πραγματικότητα είναι πολλοί από τους δικούς μας που τα βρήκαν μια χαρά. Ήταν ένας τρόπος μάλιστα σε μερικούς να έχουν και μεγάλο εμπόριο, γιατί είχαν διάφορα μονοπώλια και ξαφνικά προς το τέλος αν θέλετε αυτό που λέμε το 1821, όταν τα καταφέρνουμε, θεωρούν στην αρχή ότι έρχονται μερικοί να χαλάσουν την πιάτσα κι ότι πάνω κάτω τα είχαν βρει. Άρα αυτό είναι που ονομάζουμε ραγιαδισμό, υπήρχαν εξεγέρσεις, υπήρχε πίστη, παραμείναμε Έλληνες, παραμείναμε Χριστιανοί, απλώς κι εδώ θα απαντήσω και στο ερώτημα του κυρίου, χωρίς στρατηγική δεν αλλάζουμε. Δηλαδή για να γίνει η μεγάλη Επανάσταση που γνωρίζουμε έγιναν πολλές εξεγέρσεις που απέτυχαν, γιατί είχαν το χαρακτηριστικό του τοπικισμού. Θεωρούσαν ότι θα τα βγάλουμε πέρα άμα απελευθερώσουμε το χωριό. Και μετά αφού το έκαναν ξαναερχόταν κι ό,τι είχαν κάνει είχε καταστραφεί. Μόνο όταν θα υπάρξει κάποιος σαν τον Κολοκοτρώνη που θα καταφέρει να εισάγει την έννοια της στρατηγικής θα έχουμε αλλαγές που θα είναι μεγάλες. Προηγουμένως - και μην νομίζετε ότι τα πράγματα ήταν εύκολα γι' αυτόν, σας το λέω για την απογοήτευση - σας πληροφορώ ότι στις πρώτες μάχες τον εγκατέλειψαν οι δικοί του. Θεωρούσαν ότι αυτό που έκανε ήταν εντελώς αδιανόητο, γιατί είχαν συνηθίσει να χτυπάν μόνο μερικούς σε ένα πολύ τοπικό σημείο, αλλά όχι να κάνουν ολόκληρες μάχες, γιατί δεν είχαν αυτή τη στρατηγική και την τεχνική. Άρα επανέρχομαι αν θέλετε, στο πλαίσιο εδώ. Πρώτα απ' όλα σε κάποια φάση είπατε ότι το χωριό ενώ είναι μικρό, είχε πάρα πολλές εκκλησίες. Αυτό που κάνετε σαν αντιπαράθεση, εγώ βρίσκω ότι γίνεται τόσο συχνά που μερικές φορές να αναρωτηθείτε το ανάποδο. Όταν είναι πολύ μεγάλες οι πόλεις πόσες εκκλησίες και πόσες λίγες είναι. Διότι η δυναμική και η δυναμικότητα δεν μετριέται ανά εκκλησία, αλλά ανά απόφαση να δημιουργηθεί μια νέα εκκλησία. Το άλλο που βλέπουμε, επειδή είπατε ότι αντιστέκεστε στον εκφυλισμό, εγώ όταν βλέπω κάποιον να κάνει ένα εκκλησάκι μέσα στον κήπο του, είναι εκφυλισμός. Νομίζει ότι κάνει κάτι υπέρ της θρησκείας, ενώ στην πραγματικότητα είναι κλειστό. Δεν είναι προσβάσιμο και είναι μόνο για την οικογένειά του. Μα άμα η Εκκλησία που ετυμολογικά σημαίνει εκεί που βρίσκονται οι άνθρωποι, ήταν μόνο για μερικούς και

να μην έχει πρόσβαση ο άλλος, δεν θα ήταν Εκκλησία. Ούτε τα μοναστήρια δεν κάνουν αυτό το πράγμα. Τα άλλο που βλέπετε είναι ότι παλαιότερα στις εκκλησίες μας δεν βάζαμε κλειδιά. Δεν μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι κάποιος θα μπορούσε να κλέψει την εκκλησία. Τώρα άμα το πείτε στους πιο νέους θα σας πουν, «μα πόσο ηλίθιο είστε που πιστεύετε ότι κανένας δεν θα τα κλέψει». Άρα έχει γίνει κι αυτή η αλλαγή, κατά συνέπεια όπως το είδα εδώ έχετε εκκλησία με συναγερμό. Άρα βλέπετε ότι εδώ είναι μια αντιπαράθεση που φαίνεται τουλάχιστον φαινομενικά να έχει σχέση με την πίστη. Αν πιστεύετε ότι ο Θεός προστατεύει την εκκλησία, γιατί βάζετε συναγερμό; Γιατί βάζετε κλειδί; Στην πραγματικότητα ο Θεός δεν μας έχει πει να είμαστε και ηλίθιοι. Άρα για να μας βοηθήσει πρέπει να βοηθάμε κι εμείς λίγο. Κατά συνέπεια το να κλείσουμε μια πόρτα όταν είναι ανοιχτή μπορεί και να βοηθήσει. Τι θέλω να πω;

Θέλω να πω ότι μερικές φορές έχουμε αυτές τις δύο μεγάλες τάσεις. Είναι: ή τα κάνει όλα ο Θεός, άρα δεν έχουμε να κάνουμε τίποτα κι αυτό παράγει μια απραξία ή πραγματικά βοηθάμε κι εμείς για να γίνουν αυτά που λέει ο Θεός. Κι εδώ αν θέλετε η διαφοροποίηση για μένα γίνεται με τον εξής τρόπο: η πρώτη κατηγορία είναι αυτοί που πιστεύουν. Οι δεύτεροι είναι οι πιστοί. Όπως είπε ο κύριος σε θέματα ζωγραφικής με μεγάλη μετριοφροσύνη ότι είναι ένας μικρός καλλιτέχνης, και του είπε ο Σωκράτης ότι αυτό είναι δείγμα ότι είναι μεγάλος, στην πραγματικότητα όπως το ξέρετε υπάρχουν πολλοί που ζωγραφίζουν και υπάρχουν μερικοί ζωγράφοι. Είναι όπως πάντα. Νομίζω ότι ο καθένας μας τραγουδάει, αλλά δεν λέμε ότι είμαστε και τραγουδιστές. Έχουμε μια τάση σε επίπεδο εκφυλισμού να θεωρούμε ότι άμα πιστεύουμε είμαστε πιστοί. Στην πραγματικότητα όταν πιστεύουμε είναι απλώς το παθητικό μέρος. Ας πούμε ο πιστός που προστατεύει μόνο τον εαυτό του και δεν προστατεύει τους άλλους δεν κάνει μια πράξη πίστης. Περιμένει από μας, ο Χριστός να προστατεύουμε και τους αθώους. Άρα σε μια προσέγγιση που είχατε ότι πρώτα κοιτάζουμε την ανάπτυξή μας και μετά τον άλλον, δεν λέει ακριβώς αυτό ο Θεός και ο Χριστός. Στην πραγματικότητα για να γίνουμε άνθρωποι περνάμε πρώτα από το στάδιο του συνάνθρωπου. Άρα περνάμε πρώτα από το εγώ, είναι το κλασικό, μετά είναι εγώ - εσύ, μετά θεωρούμε ότι είναι εγώ κι ο άλλος, μετά αν έχουμε νοημοσύνη αναρωτιόμαστε πώς μας βλέπει ο άλλος και τότε καταλαβαίνουμε ότι για τον άλλον δεν είμαστε εγώ, γιατί αυτός είναι το εγώ, για τον άλλον. Και σιγά-σιγά καταλαβαίνουμε ότι είμαστε ο άλλος άλλος. Σας το λέω αυτό γιατί όταν ακούμε την έκφραση «αγαπάτε αλλήλους» μπερδευόμαστε λίγο. Δεν μας λέει «αγάπα τον εαυτό σου». Γιατί; Στην πραγματικότητα άμα αγαπήσουμε ο καθένας τον εαυτό του θα έχουμε μία σχέση ανά άτομο. Άμα αγαπήσουμε ο καθένας τους άλλους, κάθε άτομο αγαπιέται από τους άλλους. Αυτή η ομάδα είναι πολύ πιο πιστή από την άλλη που είναι απλώς άνθρωποι που πιστεύουν. Δεν σωζόμαστε σώζοντας μόνο τον εαυτό μας. Σωζόμαστε επειδή σώζουμε τους άλλους κι έχει ενδιαφέρον γιατί όταν έχουμε ανθρώπους που ασχολούνται με τους αθώους, τους ονομάζουμε Δίκαιους. Εδώ το θέμα είναι το εξής: μπορούμε να πούμε ότι ο Χριστός ήταν αθώος; Είναι δύσκολο, με ποια έννοια; Γιατί είχε επίγνωση εξαρχής για όλα αυτά που θα συμβούν. Δεν μιλάω καν για τις ερμηνείες και τις διαφοροποιήσεις που κάνουμε σε σχέση με τα σανδάλια. Λέω απλώς ότι ο κώδικας είναι ότι είχε επίγνωση της γνώσης με την πρόγνωση. Δηλαδή ήξερε από πριν αυτό που θα γίνει μετά. Αυτό δεν το ξέρει ένας αθώος. Άρα τον Χριστό πολύ εύκολα θα Τον χαρακτηρίσουμε Κριτή, θα Τον χαρακτηρίσουμε Δίκαιο, αλλά όχι αθώο, γιατί στο «αθώο» έχει αυτή την έννοια της αθωότητας που δεν είναι καν το ανάλογο από το παρθένο. Δεν είναι αυτή η έννοια, είναι ότι απλώς δεν ξέρω. Άρα άμα σκεφτούμε τώρα μερικές κατηγορίες τέτοιου τύπου θα δούμε ότι και στους Αποστόλους του Χριστού υπάρχουν διαφορές. Δηλαδή έχουμε την τάση να

τους βάζουμε όλους στο ίδιο πακέτο. Πρώτο πακέτο που κάνουμε είναι ότι είναι όλοι ίδιοι και το ερώτημα είναι αν ήταν όλοι ίδιοι, αν θα ήταν οι Απόστολοι.

-«Και οι Πατέρες πάντως δεν αναφέρουν πολύ, ίσως και καθόλου, τη λέξη αθώς. Αναμάρτητος, ναι. Το τονίζουν. Το έχουν συλλάβει αυτό που λέτε».

-Ναι, χαίρομαι, αλλά η ιδέα είναι η εξής: το να μην κάνουμε τίποτα, θεωρούμε αρχικά ότι είναι ένας τρόπος να μην κάνουμε κακό. Και απ' ό,τι φαίνεται στην ιστορία της Ανθρωπότητας είναι λάθος. Δηλαδή πρέπει να κάνουμε κάτι, γιατί άμα δεν κάνουμε τίποτα είμαστε πάντοτε από την πλευρά του θύτη και ποτέ από την πλευρά του θύματος. Άρα άμα λέμε απλώς ότι εγώ δεν έκανα τίποτα, ξέρετε το βλέπουμε και με τα παιδιά όταν καταλαβαίνετε ότι έχουν κάνει μια αταξία, από το βλέμμα, γιατί το βλέπετε και λέει... και όπως ξέρετε τους γονείς, το έχετε ζήσει, είναι το δείγμα ότι κάτι έγινε, γιατί μερικές φορές δεν ξέρετε ακριβώς τι έχει γίνει, αλλά επειδή σας έχουν πει «εγώ δεν έκανα τίποτα» ξέρετε ότι κάτι έχει γίνει κάπου. Αυτό λοιπόν είναι πολύ σημαντικό για να κάνουμε αυτή τη διαφοροποίηση σε σχέση με το πλειοψηφία - μειοψηφία. Για παράδειγμα, εδώ έχουμε και την εκκλησία, το βλέπετε στο πάνω μέρος όπου έχουμε τους Ευαγγελιστές. Στους Ευαγγελιστές είναι η παράδοση να τους βλέπουμε με το Ευαγγέλιο. Σε αυτή την παράδοση μερικές φορές ξεχνάμε ότι έχουμε επιλέξει τέσσερα Ευαγγέλια. Αυτό γίνεται από τον Άγιο Ειρηναίο το 180 μ.Χ. όπου τότε στην παλιά μας εκκλησία αναρωτιόμασταν πόσα πρέπει να είναι τα Ευαγγέλια. Να είναι δύο τρία, άλλοι έλεγαν πέντε και τελικά αποφασίζουμε ότι είναι τέσσερα. Έχετε παρατηρήσει βέβαια -όπως το ξέρετε φαντάζομαι όλοι, αλλά απλώς το υπενθυμίζω στους πιο νέους- ότι ο καθένας έχει ένα σύμβολο. Αυτό το σύμβολο έχει επιλεγεί θεωρώντας ότι είναι ένας ισομορφισμός με την αρχή του Ευαγγελίου. Άρα βλέπετε ότι έχουμε εδώ τον αετό, άρα κανονικά κι επειδή έχουμε και τον παπά εδώ θα μπορούσαμε μερικές φορές, - το βλέπουμε σε εκκλησίες - να βλέπουμε μόνο το σύμβολο. Δεν υπάρχει καν ο Άγιος, ούτε το βιβλίο. Ή έχουμε το σύμβολο να κρατάει το Ευαγγέλιο κι εμείς πρέπει να καταλάβουμε ότι όταν βλέπουμε το λιοντάρι εννοούμε τον Άγιο Μάρκο. Άρα αυτός εδώ ο ισομορφισμός μας επιτρέπει να θυμηθούμε καλύτερα και το ερώτημα όμως είναι αν η Τετράμορφη, που είναι πότε; Η Τετράμορφη είναι προχριστιανική. Άρα είναι ο Άγιος Ειρηναίος που αποφασίζει ότι θα είναι τέσσερα τα Ευαγγέλια και θα τα κωδικοποιήσει με τέσσερα σύμβολα διαφορετικά, θεωρώντας ότι είναι η αρχή κάθε Ευαγγελίου. Εντελώς τυχαία, αυτά τα τέσσερα σύμβολα αποτελούν τα τέσσερα στοιχεία της Τετράμορφης που υπάρχει πριν. Άρα βλέπετε ότι υπάρχει στην πραγματικότητα μια θεώρηση του τύπου: αποτελώ μια συνέχεια κι αυτή η συνέχεια είναι ένας τρόπος όπως λέγαμε προηγουμένως, να διατηρηθεί η σκυταλοδρομία της γνώσης. Θα σας δώσω ένα παράδειγμα πολύ απλό.

Όπως όλοι σας βέβαια ξέρετε το όνομα της μητέρας της Παναγίας. Όμως επειδή έχουμε έναν ακόμα πιο ειδικό, άμα σας ρωτήσω πού το έχετε διαβάσει θα δυσκολευτείτε. Και στην πραγματικότητα το έχετε διαβάσει συνήθως από αγιογραφίες, αλλά το όνομα της μητέρας της Παναγίας βρίσκεται στα απόκρυφα Ευαγγέλια. Δεν βρίσκεται στα τέσσερα Ευαγγέλια. Αυτό σημαίνει, ότι η Εκκλησία μας με την παράδοσή της παίρνει και στοιχεία τα οποία τα ενσωματώνει και τα οποία εμείς θεωρούμε ότι είναι δεδομένα. Άμα τα κοιτάζουμε όμως λίγο πιο προσεχτικά έχουμε ένα πρόβλημα, γιατί τελικά δεν ξέρουμε πού είναι το σύστημα αναφοράς. Για παράδειγμα, είναι πολλοί από εμάς που λένε ότι πιστεύουν, αλλά δεν έχουν διαβάσει ποτέ τα Ευαγγέλια. Προσέξτε δεν λέω ότι επειδή διαβάσατε τα Ευαγγέλια είστε πιστοί. Απλώς είναι μια γνώση. Επειδή είναι το θέμα μας, μερικές φορές όλοι,

αναρωτιόμαστε πόσο μεγάλος ο Θεός είναι, πόσο σημαντικός είναι για μας, με τι μοιάζει, έχουμε κι απλές ερωτήσεις όταν είμαστε πιο μικροί, αν έχει γένια, πώς, με τι είναι και ξεχνάμε ότι εμείς έχουμε και μια χριστιανική παράδοση. Παίρνουμε όλες αυτές τις ερωτήσεις, ενώ έχουμε τον Χριστό που ήρθε να μας βοηθήσει. Δηλαδή ο Χριστός λειτούργησε ως Δάσκαλος κι εμείς τώρα αναρωτιόμαστε ποια είναι η ύλη του μαθήματος και δεν κοιτάζουμε τι έχει πει ο Δάσκαλος. Άρα είναι σαν να πηγαίνετε σε ένα μάθημα, να μην το παρακολουθείτε εξ' ολοκλήρου και μετά αναρωτιέστε τι είπε ο δάσκαλος. Ή ακόμα χειρότερο, τι ήταν η ύλη του μαθήματος εκείνη τη μέρα φτάνει. Δεν φτάνει.

Άρα γι' αυτό θα έχουμε και τους Απόστολους, αλλά βλέπετε μια μεγάλη διαφορά μεταξύ του Πέτρου και του Παύλου. Το λέω εξεπίτηδες επειδή συχνά τους βάζουμε μαζί. Όπως ξέρετε, ουσιαστικά ο Παύλος τι νούμερο θα είχε; Γιατί δεν ήταν μέσα στους δώδεκα. Ούτε στους δεκατρείς. Ουσιαστικά θα ήταν το νούμερο δεκατέσσερα. Έχει ενδιαφέρον που η Εκκλησία μας έχει βάλει στη συνέχεια και το βλέπετε. Το μεγαλύτερο μέρος της Βίβλου, της Καινής Διαθήκης είναι γραμμένο από τον Παύλο. Γιατί το έργο του είναι τεράστιο σε ποσοστό και στην πραγματικότητα τι λέμε; Τον Πέτρο εσείς θα τον εμπιστευόσασταν; Βλέπετε όταν σας το λέω έτσι τόσο ωμά λέτε τώρα τι να απαντήσω; Θυμάστε ότι λέει ο Χριστός, ότι ουσιαστικά θα με προδώσει τρεις φορές, ενώ προσέξτε είναι ο ίδιος που λέει ότι «πάνω σε εμένα θα χτίσω την Εκκλησία». Αυτό το λέω γιατί μερικές φορές όταν έχουμε ανθρώπους που μας έχουν προδώσει τους βάζουμε κατευθείαν σε μια κατηγορία και θεωρούμε ότι δεν μπορεί να γίνει τίποτα. Ενώ εδώ από την αρχή, εφόσον ξέρουμε ότι έχει γνώση και επίγνωση μας λέει ο Χριστός ότι - και κάνει αυτό το λογοπαίγνιο με την πέτρα, εφόσον έχει αλλάξει - δεν υπάρχει κάτι ανάλογο με τον Παύλο. Ο Πέτρος δεν ήταν διανοούμενος. Ο Παύλος ήταν διανοούμενος και μάλιστα όπως ξέρετε στην αρχή ήταν και φανατικός εναντίον των οπαδών του Χριστού. Έχουμε και με τον πρωτομάρτυρα τον Άγιο Στέφανο που έχουμε ένα αποδεικτικό στοιχείο, αν θέλετε, για όσους δεν το θυμούνται. Αυτό σημαίνει τι; Στην πραγματικότητα όταν βάζουμε τον Άγιο Πέτρο και τον Άγιο Παύλο μαζί, βάζουμε ουσιαστικά το νούμερο ένα με το νούμερο δεκατέσσερα και βάζουμε κάποιον που δεν ξέρει με αυτόν που ξέρει και ο ένας είναι δεν ξέρει και τα έμαθε όλα από τον Χριστό, ο άλλος είναι αυτός που ήξερε και τα άλλαξε όλα μέσω του Χριστού. Γιατί όπως ξέρετε η επιλογή του Παύλου δεν γίνεται εν ζωή του Χριστού. Γίνεται μετά. Άρα τι θέλω να πω με αυτές τι λεπτομέρειες. Είναι όντως τόσο σημαντικές να τις ξέρουμε για να είμαστε ακόμα πιο πιστοί; Εγώ λέω ότι βέβαια πρέπει να τις ξέρουμε, αλλά αυτό δεν επαρκεί.

Το θέμα είναι ότι μερικές φορές κάνουμε και το ανάποδο. Λέμε δεν είναι ανάγκη να μάθουμε, αρκεί να πιστεύουμε. Η Εκκλησία δεν λέει αυτό. Η Εκκλησία σας λέει ότι πρέπει να μάθουμε και νομίζω ότι όλοι ξέρετε ειδικά επειδή μιλήσαμε και γι' αυτές τις επιθέσεις που έγιναν και στην Κέρκυρα, ότι αν δεν ήταν η Εκκλησία, πρώτα απ' όλα δεν θα κάναμε αυτή τη διάλεξη εδώ και δεν θα την κάναμε σε αυτή τη γλώσσα. Γιατί έχει ενδιαφέρον όταν λέμε ότι ασχολούνταν μόνο με την ελευθερία και τη γλώσσα. Επειδή πίστευαν. Στην πραγματικότητα αυτοί που ασχολούνται μόνο με την πίστη είναι βέβαια οι παπάδες μας. Αυτό είναι λογικό. Αλλά το θέμα είναι ότι η ιδέα του Χριστού δεν είναι να γίνουμε όλοι παπάδες. Όταν μιλούσαμε προηγουμένως για απογοήτευση, φανταστείτε τώρα να κάνει ένα κήρυγμα και να θεωρήσει ότι έχουν μπει μόνο τρεις εδώ και να είναι απογοητευμένος γιατί δεν ήρθαν όλοι και αυτό γίνεται κάθε Κυριακή, με την έννοια ότι ξέρουμε ότι υπάρχει αυτή η επανάληψη. Άρα τουλάχιστον πενήντα δύο φορές το χρόνο - δεν βάζω καν τις γιορτές - μπορεί να έχει αυτό το αίσθημα. Το θέμα ποιο είναι; Για μένα είναι ανάποδο. Μπορείτε να

φανταστείτε την Εκκλησία χωρίς παπά; Και το ξέρουμε πολύ καλά ότι η αρχή του θανάτου μιας Εκκλησίας είναι από την απουσία του παπά που δεν έρχεται πια κανένας. Γιατί μετά οι άλλοι δεν ξέρουν ακριβώς τι να κάνουν και σας το λέω βιωματικά επειδή πηγαίνουμε και στα Κατεχόμενα για όσους ξέρουν αυτή την έκφραση για την Κύπρο, πολύ συχνά έχουν καταστρέψει εκκλησίες κι εμείς όταν πηγαίνουμε, όταν έχουμε παπά κάνουμε λειτουργία, όταν δεν έχουμε παπά κι έχουμε μόνο ψάλτη θα πει μερικά κομμάτια κι όταν είμαστε μόνοι θα πούμε μόνο το Πάτερ Ημών, γιατί μετά μπαίνουμε σε μία άλλη αντιπαράθεση «ποιος είσαι εσύ να κάνεις τον παπά». Δεν είναι αυτή η ιδέα. Είναι απλώς ότι τώρα φανταστείτε γιατί εσείς λέτε ότι είναι σε κακή κατάσταση. Έχω δει άλλα, να λείπει η σκεπή, να έχει ο μισός τοίχος και τώρα, το ιερό βέβαια να έχει εντελώς εξαφανιστεί από πράξεις βαρβαρότητας. Το θέμα είναι ότι μετά να πιστέψεις ότι μπορεί να γίνει αποκατάσταση. Αλλά το θέμα είναι μπορεί να γίνει η αποκατάσταση χωρίς πιστούς; Μετά, οι πιστοί φτάνουν για να κάνουν αποκατάσταση; Γιατί είναι το ίδιο πράγμα σε σχέση με την τεχνογνωσία. Άμα δεν έχουμε κάποιον που μπορεί να συντηρήσει τις αγιογραφίες, θα πούμε απλώς ότι έχει ένα πρόβλημα. Άμα δεν έχουμε κάποιον που μπορεί να λειτουργήσει την εκκλησία, θα πούμε απλώς ότι έχει ένα πρόβλημα. Δεν είναι αυτό. Είναι μερικά βασικά στοιχεία. Άρα αυτό που σας λέω είναι το εξής: αυτό που μας διδάσκει ο Χριστός είναι η ανάγκη των θεμελίων. Άρα θα ήθελα να εξηγήσω από την δικιά μας την πλευρά τι εννοούμε θεμέλια. Άμα σας πω μιλήστε μου για τον κύκλο, αλλά σας απαγορεύω να χρησιμοποιήσετε την έννοια του κέντρου και της ακτίνας. Ξαφνικά θα δείτε ότι έχετε μια μικρή δυσκολία. Άμα το σκεφτείτε ορθολογικά, σας έχω βγάλει τη λέξη κέντρο που δεν ανήκει στον κύκλο και σας έχω βγάλει την ακτίνα που δεν ανήκει στον κύκλο και παρ' όλα αυτά σας δυσκολεύει να μιλήσετε για τον κύκλο. Είναι επειδή το κέντρο και η ακτίνα, που δεν ανήκουν στον κύκλο, είναι τα θεμέλια του κύκλου. Τα θεμέλια δεν ανήκουν στην δομή. Είναι αυτά που παράγουν τη δομή. Ένα παράδειγμα που παίρνω συχνά για να είναι απλό, είναι το γυαλιά σας. Και ρωτάω, παίρνω τα γυαλιά έτσι, αληθινά γυαλιά. Άμα σας πω, πού είναι τα θεμέλια;

- «Στον σκελετό».

- Όχι, ο σκελετός όχι. Εδώ αρχίζετε μια περιγραφή.

-«Οι φακοί».

- Ναι, ναι οι φακοί αλλά λίγο πιο πέρα από τους φακούς;

-«Στην εστίαση που γίνεται πάνω στα μάτια».

- Συνεχίστε λίγο πιο πέρα.

-«Στην εστίαση, που εστιάζουν οι ακτίνες του φωτός επάνω στο κέντρο και τις μεταδίδει στο μάτι μας, αυτό».

- Όλα αυτά θα μου τα λέγατε το ίδιο για ένα τηλεσκόπιο. Άρα είναι λάθος.

-«Τα μάτια».

-Τα μάτια!

-«Εστιάζονται στα μάτια».

-Όχι. Εννοώ ότι τα θεμέλια των γυαλιών, είναι η ανωμαλία που έχουμε στα μάτια. Γιατί άμα βάλουμε πολύ ωραία γυαλιά και τα δώσουμε σε άλλη κυρία που δεν έχει το ίδιο, είναι εντελώς άχρηστα. Εδώ πάλι έχει ενδιαφέρον η θεμελίωση. Η θεμελίωση γίνεται πάνω στον άνθρωπο. Άρα έχει σχέση με την επίγνωση για τα δικά μας δεδομένα, αλλά το θέμα είναι ότι πολύ συχνά, όταν βλέπετε ένα δέντρο κοιτάζετε μόνο από τη γη και πάνω. Όταν βέβαια το δέντρο είναι έτσι (*γερμένο*), δεν έχετε πια την ίδια σκέψη γιατί λέτε, δεν μπορεί, θα πέσει. Όμως ότι δεν πέφτει, καταλαβαίνετε αμέσως ότι κάτι υπάρχει από κάτω και αυτό εγώ το λέω το φαινόμενο του παγόβουνου. Κοιτάζουμε πολύ συχνά το από πάνω. Κοιτάζουμε το από πάνω και δεν βλέπουμε το από κάτω. Όταν διαβάζουμε ένα κείμενο ακόμα και ιερό συνήθως είμαστε στο από πάνω, ενώ όταν έχουμε ανθρώπους που μπορούν να το διδάξουν (*δείχνει προς τον ιερέα*), μας μιλούν για το από κάτω. Εδώ λοιπόν η δυσκολία ποια είναι; Υπάρχει μια διαφορά μεταξύ κοιτάζω και βλέπω. Άρα πάλι για εσάς, πολλοί κοιτάζουν, λίγοι βλέπουν. Τι να κάνουμε; Το θέμα είναι ότι αν αυτοί που βλέπουν θα φωτίσουν τους άλλους που κοιτάζουν, για να βοηθήσουν στη διάδοση. Είναι ακριβώς αυτό που λέγαμε με το φως στην Ανάσταση. Αν θέλετε, οι πρώτοι που έχουν πρόσβαση στο φως της Εκκλησίας θα είναι αυτοί που βλέπουν. Άμα αποφασίσουν ότι απλώς θα το κοιτάζουν, τότε δεν θα το δώσουν. Αν αποφασίσουν ότι θα το δώσουν τότε θα δουν και οι άλλοι. Παράδειγμα, μπαίνετε σε ένα δωμάτιο σκοτεινό και κάποιος ανάβει ένα κερί. Πριν δεν βλέπατε τίποτα, ενώ ήσασταν ήδη μέσα στο δωμάτιο. Μπορεί μάλιστα να υπήρχε και το κερί και δεν σκεφτήκαμε ότι πρέπει να το ανάψουμε. Στην πραγματικότητα το κερί είναι πολύ συμβολικό σε εμάς, γιατί άμα καταλαβαίνετε το κερί ενώ αποτελεί υποτίθεται ένα αντικείμενο το οποίο έχει μια οντολογία, ουσιαστικά το κερί είναι φτιαγμένο για να λιώνει. Ουσιαστικά το κερί θυσιάζεται για να φέρει φως. Άρα θα μπορούσαμε να πούμε ποιο είναι το όφελος ενός κεριού και άμα σκεφτούμε ότι το κερί φέρνει φως πεθαίνοντας, τότε μπορεί να καταλάβουμε ότι η πράξη μας όταν ανάβουμε ένα κερί είναι πολύ πιο συμβολική απ' ό,τι νομίζουμε. Και βέβαια το βλέπουμε σιγά-σιγά και με την έννοια της λαμπάδας. Βέβαια εμείς τώρα έχουμε βάλει και διάφορα διακοσμητικά, γιατί νομίζουμε ότι αυτό είναι το πιο σημαντικό στη λαμπάδα κι όχι η ίδια η λαμπάδα, αλλά πρέπει να σκεφτούμε το εξής: Γιατί βάζω μια λαμπάδα και δεν βάζουμε απλώς ένα κερί; Μην μου πείτε για να βάλουμε μεγαλύτερη διακόσμηση; Συνήθως το σκέφτεται αυτό η νονά. Στην πραγματικότητα γιατί ξέρουμε από την αρχή ότι μόλις αρχίζει να καίει, αρχίζει να πεθαίνει. Άρα η ιδέα είναι απλώς να μεγαλώσει η διάρκεια. Όταν διαβάζουμε τα ιερά κείμενα, όπως βλέπετε υπάρχουν πολλές παραβολές. Ποιος από εσάς μπορεί να μου πει γιατί ο Χριστός συστηματικά χρησιμοποιεί παραβολές, εφόσον είναι ο Χριστός και ξέρει κι εφόσον ξέρει ο Δάσκαλος, ξέρει και τι καταλαβαίνει ο μαθητής. Γιατί δεν λέει κατευθείαν αυτό που θέλει να πει; Γιατί χρησιμοποιεί παραβολές;

-«Το εξηγεί κάπου ο ίδιος».

Το ξέρω. Δεν είναι ερώτηση παγίδα. Ας πούμε ότι έρχεται ο Χριστός και μιλάει μόνο στον παπά. Είναι αποτελεσματικό, εφόσον αυτός τον καταλαβαίνει καλύτερα από εμάς κατά μέσο όρο. Το θέμα ποιο είναι; Είναι ότι ήθελε να μιλήσει και σε απλούς ανθρώπους που δεν είχαν γνώσεις. Άρα βλέπετε ότι υπάρχει μια στρατηγική διδασκαλίας και δεν έχει σχέση μόνο με το ιερό, δηλαδή του τύπου «είμαι Χριστός θα με καταλάβουν όλοι». Αυτό που προσπαθώ να σας πω είναι το εξής: ο Χριστός που είναι πραγματικά ο Μέγας Δάσκαλος ήξερε ότι υπάρχουν μαθητές που δεν τον καταλαβαίνουν κι εμείς όταν πηγαίνουμε στα σχολεία και είμαστε καθηγητές,

δάσκαλοι κλπ. θεωρούμε ότι είναι απαράδεκτο ότι μερικοί δεν κατάλαβαν τι είπαμε. Ενώ στην πραγματικότητα είναι απαράδεκτο που δεν καταλαβαίνουμε ότι δεν καταλαβαίνουν. Άρα, οι παραβολές οι οποίες δεν είναι υπερβολές, είναι ένας τρόπος εκμάθησης. Ουσιαστικά μια μεταφορά δομής. Άρα γιατί να χρειάζεται ο Χριστός που ανήκει στην Αγία Τριάδα μια μεταφορά δομής, ενώ θα μπορούσε να πει «αυτό είναι». Στην πραγματικότητα ο Χριστός δεν θέλει απλώς να πιστέψουν. Θέλει και να καταλάβουν. Αλλιώς δεν θα είχε ανάγκη να εξηγήσει με παραβολές. Άρα -και θα σας πω κάτι που μπορεί να σας φαίνεται αστείο- όταν δεν πιστεύουμε ότι κάτι δεν μπορεί να γίνει και γίνεται, παραμένει απίστευτο. Ναι, και μάλιστα το λέμε κι έτσι. Σε κάποια φάση ο Χριστός το λέει πολύ καλά στους Απόστολους. Λέει: «Μα πόσα άλλα θαύματα πρέπει να κάνουμε για να καταλάβετε ότι είμαστε αυτό που είμαστε;» Καταλάβετε; Δηλαδή έχει έναν κατάλογο από θαύματα, δηλαδή πράγματα που κανονικά δεν έπρεπε να γίνουν κι έγιναν και έχουμε τους Απόστολους που αναρωτιούνται «Και τι θα κάνουμε τώρα;» «Ως ομάδα, εμείς οι Απόστολοι τι παράγουμε σαν έργο;» Άμα το σκεφτούμε ορθολογικά, σε τρία χρόνια άλλαξαν τον κόσμο κι αυτοί ως το τέλος αναρωτιόταν αν έχουν κάνει κάτι.

Άρα τι θέλω να σας πω. Τελικά οι Απόστολοι μπορεί και να ήταν και οι πιο δύσκολοι μαθητές του Χριστού. Διότι, επειδή ήταν τόσο κοντά του, ακόμα κι όταν γινόταν το θαύμα δεν καταλάβαιναν γιατί γινόταν. Γιατί γι' αυτούς ήταν σχεδόν φυσιολογικό. Δηλαδή κάθε φορά που πήγαιναν σε ένα χώρο είχε ένα πρόβλημα. Έλυνε το πρόβλημα ο Χριστός, έφευγαν στον άλλο χώρο, είχε γίνει. Τέλειωσε. Για τους άλλους που έμεναν, που περίμεναν τόσα χρόνια ή για τις πιο κρίσιμες - ας πούμε τον Λάζαρο, εντάξει; - τις πιο κρίσιμες στιγμές, έρχεται αυτό, υπάρχει παρέμβαση, υπάρχει το θαύμα, παραμένει απίστευτο και βλέπουν πραγματικά τη μεγάλη αλλαγή. Δηλαδή, εσείς όταν μας δείξατε το ιερό που βλέπουμε μόνο τη μοιραία αρχικά, χωρίς να δούμε το κεφάλι του Αγίου Νικόλα, δεν μπορούμε να το πιστέψουμε όταν το κοιτάζουμε έτσι ότι υπάρχει ολόκληρη εικονογράφηση. Τώρα σε κάποια φάση όταν θα έρθουν οι ειδικοί απ' όλες τις πλευρές και το καθαρίσουν, όταν θα το δούμε αυτό και θα το θυμόμαστε θα λέμε ουσιαστικά «έγινε θαύμα». Λοιπόν, άμα το ρωτήσετε τώρα στον ειδικό για συντήρηση αγιογραφίας, θα σας πει «ποιο θαύμα, εγώ έβαλα αυτό το προϊόν, καθάρισα έτσι, πήγα στη γωνία, πήγα στην επόμενη». Θέλω να πω ότι οι μαθητές που παράγουν το έργο είναι αυτοί που πιστεύουν λιγότερο στο έργο, γιατί επειδή το παράγουν εκείνη τη στιγμή, δεν καταλαβαίνουν ότι γίνεται. Το λέω πιο απλά. Οι εργάτες που φτιάχνουν μια οικοδομή, δεν έχουν ποτέ την εντύπωση ότι φτιάχνουν ολόκληρο σπίτι. Έχουν την εντύπωση ότι εκείνη τη μέρα έκαναν έναν τοίχο, μετά έκαναν ένα παράθυρο, μετά το σήκωσαν, έβαλαν τη σκεπή. Ενώ εσείς που δεν κάνατε τίποτα και είστε απ' έξω, βλέπετε ότι δεν είχε τίποτα, ξαφνικά τρυπάν και βάζουν τα θεμέλια, μετά ξανανεβαίνει και άμα το βάλετε αυτό σε γρήγορη ταχύτητα θα πείτε «Πώς έγινε;» Στην πραγματικότητα αυτός που παράγει έργο δυσκολεύεται εκείνη την ώρα που το παράγει να δει ότι το κάνει. Είναι ο ηθοποιός. Για παράδειγμα, έχετε έναν ηθοποιό σε μια παράσταση. Πηγαίνετε στο τέλος της παράστασης και του λέτε: «Ήσουν πολύ ωραίος». Δεν είναι καλό. Γιατί; Γιατί στην πραγματικότητα του εξηγείτε ότι παρέμεινε ηθοποιός. Ενώ αυτό που γίνεται είναι ότι μερικές φορές έχουμε ηθοποιούς που θα απεικονίσουν, θα κάνουν μια αναπαράσταση αν θέλετε, ενός ήρωα, ενός προδότη και όταν το βλέπουμε εμείς, αν είναι προδότης, μας νευριάζει. Εκείνη τη στιγμή δεν θυμόμαστε πια ότι είναι ηθοποιός. Αν είναι ήρωας ή αν είναι ηρωίδα τον αγκαλιάζουμε κλπ.. Άρα φανταστείτε τώρα ότι πηγαίνετε στο τέλος της παράστασης κι έχετε μια γυναίκα που ήταν η ηρωίδα, αν πραγματικά σας άγγιξε η παράσταση είστε ακόμα με την ηρωίδα. Είναι μόνο μετά όταν θα αποστασιοποιηθείτε που θα πείτε ότι εσύ έπαιζες αυτό τον ρόλο. Άρα έχει

μεγάλη σημασία να δούμε το εξής, μερικές φορές ακόμα και με τους είκοσι πέντε, είκοσι οχτώ, δεν συνειδητοποιείτε το έργο που παράγετε, ενώ το βλέπουν οι άλλοι. Αυτό που πρέπει να κάνετε κάπου-κάπου είναι να λέτε σε έναν από αυτούς: «Πήγαινε πιο πέρα.» Στη ζωγραφική το ξέρουμε πολύ καλά, όταν βάφετε συνεχώς σε μια απόσταση τον βλέπετε τον ζωγράφο ξαφνικά να πηγαίνει πίσω, που βέβαια δεν μπορεί να αγγίξει πια τον πίνακα, για να έχει μια ολοκληρωμένη εικόνα. Γιατί το κάνει; Γιατί την ώρα που το κάνει, δεν παράγει έργο. Την ώρα που το κάνει εξετάζει το έργο του. Αυτό σημαίνει πρακτικά τι; Ότι όταν βλέπουμε πώς καταγράφονται τα πράγματα που έκανε ο Χριστός στα Ευαγγέλια μέσω των Αποστόλων, στην πραγματικότητα θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι μια συνέχεια από πράγματα που φαινόταν όλα φυσιολογικά. Εμείς όμως που τα διαβάζουμε θεωρούμε ότι το ένα είναι πιο απίστευτο από το άλλο. Δεν είναι σίγουρο αν ήμασταν παρόντες ή αν ήμασταν μέσα σε αυτή την ομάδα ότι θα καταλαβαίναμε ότι γίνεται κάτι που ονομάζεται από τους άλλους θαύμα, επειδή θα ήμασταν μέσα. Άρα έχει σχέση με το θέμα της υπέρβασης.

Όταν κάνουμε μια υπέρβαση σε προσωπικό επίπεδο κι ασχολούμαστε με τους άλλους, στην πραγματικότητα είναι μια πρώτη πράξη για να πάμε πιο κοντά στη διδασκαλία του Χριστού. Δηλαδή, δεν μπορεί απλώς να πιστεύουμε και να μην κάνουμε ποτέ καμία υπέρβαση. Πολύ συχνά, η εκκλησία, ο παπάς με το κήρυγμά του μας λέει να κάνουμε πράγματα που όταν τα ακούμε λέμε: «Εγώ θα κάνω αυτό; Αποκλείεται». Και μετά εφόσον το έχετε κάνει μετά από δεκαπέντε μέρες που τον ξαναβλέπετε, θα σας πει: «Είδες που το 'κανες;» Άρα, υπάρχει το θέμα της εμπιστοσύνης στον άλλον. Γιατί προσέξτε, έχετε ένα πολύ ωραίο παράδειγμα ακριβώς με τον Πέτρο και με το νερό. Άρα, περπατάει ο Χριστός, του λέει κάνε το ίδιο, μετά αρχίζει να έχει ανησυχίες και τι βλέπουμε ουσιαστικά; Όσο πιστεύει, περπατάει, μόλις αρχίζει να έχει μια αμφισβήτηση τότε ξαφνικά χάνεται. Υπάρχει ένα ωραίο ανέκδοτο που κυκλοφορεί. Ελπίζω ο παπάς να μην το παρεξηγήσει. Θα καταλάβετε γιατί είναι προς όφελος. Είναι το εξής: είναι ένας ορειβάτης που μπαίνει σε μια χιονοθύελλα και την τελευταία στιγμή κρατιέται απ' το σχοινί. Δεν βλέπει απολύτως τίποτα. Εκεί πέρα κάνει την προσευχή του. Και αν θέλετε ο Θεός, ο Χριστός, δεν έχει σημασία, είναι η ίδια ιδέα, του λέει «Να με βοηθήσεις». Αυτός κρέμεται. Και του λέει λοιπόν, ας πούμε ο Χριστός, για να είναι πιο εύκολο, του λέει: «Κόψε το σχοινί, θα σωθείς.» Ε, και το ανέκδοτο λέει ότι την επόμενη ημέρα, οι διασώστες είδαν έναν άνθρωπο ο οποίος κρεμόταν ένα μέτρο πάνω απ' τη γη, εντελώς παγωμένος. Άρα, τι θέλει να πει αυτό;

- «Συγγνώμη που διακόπτω, δεν μπορούσε να του πει, αφού μίλησε που μίλησε ο Υπέρτατος, ο Κύριος, κόψε το σχοινί γιατί από κάτω είσαι κοντά και μην ανησυχείς; Πρέπει πάντα να υπάρχει αυτή η δοκιμασία;»

- Όχι, είναι η υπέρβαση. Άρα θα σας πω ένα άλλο ανέκδοτο που αυτό αφορά τους παπάδες, για να μην νευριάσετε. Εδώ έχουμε έναν παπά, ας πούμε εδώ ο δικός μας, ο οποίος πνίγεται μες στη θάλασσα. Απλό. Έρχεται λοιπόν ένας καπετάνιος με το καράβι και θέλει να τον σώσει. Και λέει ο παπάς «δεν είναι ανάγκη. Εγώ είμαι ιερός. Θα με σώσει ο Θεός». Και γίνεται αυτό τρεις φορές, σας το λέω συνοπτικά. Τελικά, για να νευριάσετε, ο παπάς πεθαίνει, άρα πηγαίνει στον παράδεισο και ρωτάει τον Θεό: «Γιατί δεν με βοήθησες αφού εγώ έχω κάνει μόνο πράγματα για τους άλλους;» Λέει: «Τρεις φορές προσπάθησα». Άρα, τι θέλω να πω μ' αυτό. Θέλω να πω μ' αυτό ότι στην πραγματικότητα πρέπει να υπάρχει και μία υπέρβαση εκ μέρους του μαθητή, γιατί κάτι που θα σας ξαφνιασει – ειδικά την κυρία - είναι ότι ό,τι μαθαίνουμε

γρήγορα το ξεχνάμε γρήγορα κι ό,τι μαθαίνουμε με δυσκολία το ξεχνάμε δύσκολα. Και σημαίνει πάνω κάτω ότι ο Δάσκαλος μαθαίνει στον μαθητή πώς να ξεπερνά τις δυσκολίες. Έχετε εσείς ποτέ ξεπεράσει ευκολίες; Βλέπετε, δεν την χρησιμοποιούμε καν αυτή την έκφραση. Γιατί στην πραγματικότητα η ευκολία είναι η ομαλή συνέχεια απ' αυτό που δεν κάνουμε.

Άρα θέλω να σκεφτείτε ότι στην πραγματικότητα για να υπάρχει μια αλλαγή φάσης πρέπει να υπάρχει μια αλλαγή σε εσάς. Αυτό είναι αυτό που ονομάζουμε υπέρβαση. Άρα, για τον Πέτρο ήταν μια υπέρβαση. Ο Παύλος άρχισε το έργο του με μια τεράστια υπέρβαση, εφόσον κάνει μια μεγάλη αλλαγή φάσης και μετά θα είναι ένα σημαντικό άτομο για όλη την Χριστιανοσύνη. Αλλά πρέπει να καταλάβουμε το εξής: τον Πέτρο που τον αφήσαμε με την τριπλή προδοσία, ο Πέτρος πίστεψε τόσο πολύ στον Χριστό, που όταν σταυρώθηκε ζήτησε να σταυρωθεί ανάποδα, για να μην μοιάζει με τον Δάσκαλο. Και ρωτάω, μήπως η Εκκλησία μας, θυμάται αυτόν τον Πέτρο, ενώ εμείς θυμόμαστε πιο πολύ αυτόν που τον πρόδωσε τρεις φορές κι αναρωτιόμαστε πώς γίνεται; Γιατί όταν ακούτε ότι ο μαθητής σταυρώθηκε ανάποδα για να μην μοιάζει με τον Δάσκαλο επειδή θεώρησε ότι αυτή είναι η συνέχεια της διδασκαλίας του, τότε μπορείτε να καταλάβετε γιατί ο Χριστός τον επέλεξε για να είναι το θεμέλιο. Άρα, ήθελα απλώς να σας πω το εξής σε αυτήν τη διάλεξη και σε αυτόν τον πανέμορφο και ιερό χώρο, το σημαντικό δεν είναι μόνο τι κάνουμε για τον εαυτό μας, είναι τι κάνουμε για τους άλλους. Κι άμα σκεφτούμε ότι ο Θεός είναι παντού, σημαίνει ότι κι εμείς έχουμε ένα κομμάτι του Θεού μέσα μας. Όταν λέμε λοιπόν ότι ο Θεός θα δράσει, πρέπει να σκεφτούμε ότι κι εμείς πρέπει να κάνουμε αυτή την δράση κι όχι να περιμένουμε τα πάντα από τους άλλους. Ε, άμα το βλέπουμε τώρα πιο συλλογικά καταλαβαίνουμε ότι συμμετέχουμε στο έργο του Θεού με τις πράξεις μας. Και γι' αυτό έχει μεγάλη σημασία όπως το βλέπετε, οι Απόστολοι μιλάνε για πράξεις, δεν μιλάνε για κινήσεις. Εμείς στις κοινωνίες κάνουμε πολλές κινήσεις, που και να τις κάνουμε και να μην τις κάνουμε, είναι το ίδιο. Το θέμα είναι πόσες πράξεις κάνουμε σε μια ζωή. Η πράξη είναι η μη αναστρέψιμη κίνηση. Είναι αυτό που θα προκαλέσει την αλλαγή φάσης, αλλά για να την κάνετε αυτήν, πρέπει να περάσετε από το στάδιο της υπέρβασης. Νομίζω ότι το πρώτο πράγμα που μας μαθαίνουν είναι ακριβώς αυτό. Αν θέλουμε να είμαστε πιο κοντά στον Θεό, πρέπει να παράγουμε ένα έργο που ακολουθεί αυτό που θέλει. Ενώ εμείς θα θέλαμε τυπικά να είμαστε πιο κοντά στον Θεό, έτσι, χωρίς να κάνουμε τίποτα. Απλώς πιστεύουμε και λέμε «Εντάξει, είμαστε τώρα πιο κοντά στον Θεό». Αλλά το θέμα είναι να έχουμε μια εκκλησία που να έχει υποτίθεται πιστούς, που μόνο πιστεύουν. Ε, δε θα 'ταν εκκλησία. Γιατί η εκκλησία περιμένει κάτι από σας, θα σας το πω πολύ απλά τώρα για να τελειώσω. Όταν ο παπάς ζητάει από μερικές γυναίκες να κάνουν τον άρτο - εγώ το έχω δει και με τη γιαγιά μου, θυμάμαι, «Τι χαρά, Θεέ μου!» Δηλαδή, ενώ θα μπορούσατε να πείτε, «Εντάξει μωρέ, είναι ένα ψωμί που έχει μια σφραγίδα». Καμία σχέση. Θεωρούσαν ότι η δυνατότητα που δίνεται να προσφέρω στους άλλους χωρίς να περιμένω απολύτως τίποτα, προκαλούσε τόσο μεταχαρά για τη χαρά που δίνω, που ήταν σαν να μην είχε κάνει τίποτα. Ενώ όπως ξέρετε, πρέπει να κάνουν και αρκετά. Σημαίνει τι; Σημαίνει ότι σε κάποια φάση, ουσιαστικά, ο δάσκαλος, ο παπάς, μας ζητάει ως μαθητές να κάνουμε κάτι. Όταν είμαστε όντως μαθητές καταλαβαίνουμε ότι είναι προσφορά για να προσφέρουμε. Δηλαδή μας επιτρέπει να βοηθήσουμε τη βοήθεια. Τότε καταλαβαίνουμε πραγματικά τον ρόλο μας. Ενώ αλλιώς, άμα το καταλαβαίνουμε απλώς ότι πρέπει να κάνουμε μια υπέρβαση για την υπέρβαση, έχουμε την εντύπωση ότι είναι απλώς αγγαρεία.

Για τη νεολαία τώρα. Επειδή εμείς μεταδίδουμε τα πράγματα μ' ένα τρόπο παράξενο

στη νεολαία, η νεολαία βλέπει μόνο την αγγαρεία. Και πρέπει να φτάσει σε κάποια ηλικία για να καταλάβει. Στην πραγματικότητα είναι κάπως αλλιώς. Το λέει ένας φούρναρης με έναν πολύ απλό τρόπο: «Αν διαλέξεις σωστά το επάγγελμά σου, δεν πας ποτέ στη δουλειά». Άμα το μεταφέρουμε αυτό σαν δομή είναι ότι αν πραγματικά είμαστε πιστοί κι όχι μόνο πιστεύουμε, τότε το έργο που παράγουμε δεν είναι ποτέ αγγαρεία. Ενώ άμα πιστεύουμε μόνο, κάθε φορά που μας ζητάνε να κάνουμε κάτι θεωρούμε ότι είναι επιπλέον αγγαρεία. Άρα πάνω κάτω τι κάνουμε με τους νέους; Τους λέμε: «Έλα και συ». Αυτός ήθελε να πάει αλλού. Δεν έχει τον ίδιο στόχο κι εμείς του λέμε: «Είναι σημαντικό». Αυτό είναι από τα πιο «ωραία» που κάνουμε σε επίπεδο απόρριψης διδασκαλίας. Έχουμε μερικούς δασκάλους που λένε: «Αυτό που θα σας πω σήμερα παιδιά είναι πάρα πολύ σημαντικό». Και επειδή το είπαν, νομίζουν ότι τα παιδιά έχουν ενεργοποιηθεί και περιμένουν κάτι το σημαντικό. Και λένε: «Πόσες φορές το είπες αυτό στο μάθημα όμως;» Το πιο ωραίο είναι ότι μερικές φορές το λένε, μπορεί και δέκα φορές στο ίδιο μάθημα. Και αυτό που δεν καταλαβαίνουν είναι ότι άμα το λέτε συνεχώς, στο τέλος αυτό φαίνεται φυσιολογικό και τελικά δεν έχει σημασία. Είναι όπως όταν λέμε: «Εμείς αγαπάμε όλους». Αυτό μην το πείτε σε φίλη σας. Γιατί θα ήθελε και κάποια μικρή διαφορά, έτσι λιγουλάκι. Άρα, η ιδέα είναι ότι άμα δεν είναι μια προσωπική ανάγκη για τον νέο, δεν μπορούμε να του μεταφέρουμε την ανάγκη του. Δεν μεταφέρεται. Το έργο που παράγει ο παπάς, δεν σας λέει ξαφνικά να γίνετε όλοι παπάδες. Ο καθένας έχει τον ρόλο του. Μας βοηθάει για να κάνουμε πράγματα. Όμως, αν χρειαστεί βοήθεια για την εκκλησία, δεν θα πει απλώς: «Εγώ πιστεύω και θα γίνουν μόνο τους», θα πει: «Εγώ πιστεύω και πιστεύω και σε σας» και θα δώσει και τη δυνατότητα σε σας να τον βοηθήσετε και να γίνει αυτό το έργο. Αυτά για σήμερα, ευχαριστώ πολύ για τις αντοχές σας, για την παρουσία σας και μετά για την καλή συνέχεια.